

Hoofdstuk 10. Overig onderzoek

10.1. Inventarisatie pissebedden

Pepijn Boeraeve

Werkgroep voor landpissebedden van België

www.spinicornis.be

Krombeekseweg 44

8970 Poperinge

057 33 78 21

Op 25 Januari 2015 werd door de werkgroep "Spinicornis" een inventarisatie in de Zwinvlakte verricht.

De inventarisatie gebeurde middels handvangsten. Naast het omdraaien van bv. stenen, schors en ander bodembedekkend materiaal wordt strooisel en bodem soms ook gezeefd en zo doorzocht.

De zeven waargenomen soorten worden opgesomd in tabel 10.1.

Tabel 10.1. Resultaten van de inventarisatie van landpissebedden in de Zwinvlakte en het aangrenzende Vlaams Natuurreservaat Zwinduinen & -polders.

Wetenschappelijke naam	Naam	Familie	Aantal	Gebied
<i>Porcellio scaber</i>	Ruwe pissebed	PORCELLIONIDAE	1	Broedvoegeiland - Duinengordel
<i>Armadillidium vulgare</i>	Gewone oprolpissebed	ARMADILLIDIIDAE	1	Broedvoegeiland - Duinengordel
<i>Philoscia muscorum</i>	Mospissebed	PHILOSCIIDAE	1	Zwinvlakte
<i>Oniscus asellus</i>	Kelderpissebed	ONISCIDAE	1	Zwinduinen & -polders
<i>Porcellio scaber</i>	Ruwe pissebed	PORCELLIONIDAE	1	Zwinduinen & -polders
<i>Philoscia muscorum</i>	Mospissebed	PHILOSCIIDAE	1	Zwinduinen & -polders
<i>Haplophthalmus danicus</i>	Veenribbel	TRICHONISCIDAE	1	Zwinduinen & -polders
<i>Haplophthalmus mengii</i>	Kleiribbel	TRICHONISCIDAE	1	Zwinduinen & -polders
<i>Armadillidium vulgare</i>	Gewone oprolpissebed	ARMADILLIDIIDAE	1	Zwinduinen & -polders
<i>Trichoniscus pusillus</i>	Paars drieoogje (<i>pusillus</i>)	TRICHONISCIDAE	33	Zwinduinen & -polders

10.2. De macro-nachtvlinderfauna

Tom Sierens

Tijkstraat 6, B-9000 Gent. sierenstom@gmail.com

10.2.1. Inleiding

In mei 2007 begon een reeks inventarisaties van macro-nachtvlinders in en nabij de Vlaamse natuurreservaten van de Belgische kust. Wat volgt is hoofdzakelijk gebaseerd op het verslag van waarnemingen tussen mei 2007 en juni 2014 (tellingen met UV-licht en/of smeer, losse waarnemingen, onderzoek naar bloemenbezoek en rupsen), aangevuld met kennis uit historische literatuur en collecties, en met recente gegevens die verzameld werden via het Natuurpunt-portaal www.waarnemingen.be en de databank van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie. Het verslag beoogt een tussentijdse stand van zaken te schetsen en zo een synthetische bijdrage te leveren aan de kennis van de (evolutie van onze) macro-nachtvlinderfauna van de Belgische kust met voor deze bijdrage focus op het Zwin en omgeving.

Tijdens de eigen inventarisaties, waarbij gericht werd gezocht naar zoveel mogelijk kustspecifieke en –preferentiële soorten, werden op 7 jaar 360 soorten geteld. Sinds 2004 werden, door andere observatoren¹, nog 78 andere (veelal niet-duinpreferentiële) soorten met zekerheid vastgesteld in de Vlaamse kustgemeenten. Uit historische literatuur en collecties² blijkt dat er vóór 2004 daarnaast nog 43 soorten zijn waargenomen die het laatste decennium niet meer zijn teruggevonden. Dat brengt het totaal aantal soorten macro-nachtvlinders (zonder *Psychidae*) van de Belgische kuststreek op 481 soorten. Dat is goed voor 52,5% van alle macro-nachtvlinders die ooit in België gesignaleerd zijn, en 61,6% respectievelijk 81,3% van alle macro-nachtvlinders die ooit in Vlaanderen en West-Vlaanderen zijn genoteerd³.

10.2.2. Bespreking van de ecotopen slikken, schorren, sluffers

In Vlaanderen zijn deze ecotopen beperkt tot het Zwin, de IJzermonding en de Baai van Heist. In de Westhoek zijn twee kleine kunstmatige sluffers aangelegd.

Tot de meest typische nachtvlinders van deze habitattypes behoort aan de Vlaamse kust *Apamea oblonga*. Tot voor twee decennia werd deze soort vrij regelmatig in geïsoleerde exemplaren gezien in het noorden van Vlaanderen, vooral in de polders, maar tegenwoordig lijkt de soort zich, in zeer lage aantallen, te hebben teruggetrokken in Het Zwin en in de IJzermonding. *Amphiphoea fucosa ssp palludis* lijkt in Vlaanderen alleen regelmatig in deze ecotopen voor te komen, maar nooit in de grote aantallen zoals in de Nederlandse slikken en schorren het geval is. Net als *A. fucosa* worden ook *Scopula emutaria* (vooral bij ‘netting’ in de schemering), *Eupithecia simplicata* en *Mythimna l-album* aan de Belgische kust in de grootste aantallen gezien in dit ecotoop.

¹ Bronnen: waarnemingen.be; databank Vlaamse Vereniging voor Entomologie.

² Bronnen: Hackray & Sarlet (1969-1985); Verstraeten (1970-1971); Vertsraeten en De Prins (1973); databank Vlaamse Vereniging voor Entomologie; aangevuld met waarnemingen door Johan Brusselle, Aubin De Turck, Marcel Facquaet, Boudewijn Kindts, Tom & Daniël Sierens.

³ Voor het totaal aantal waargenomen soorten in België, Vlaanderen en West-Vlaanderen heb ik mij gebaseerd op De Prins & Steeman 2014, stand van zaken op 1/7/2014. Voor Vlaanderen heb ik de soorten opgeteld van de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en (de hele voormalige provincie) Brabant. Voor West-Vlaanderen heb ik echter de in De Prins & Steeman 2014 vermelde soorten *Scopula incanata*, *Idaea serpentata*, *Diarsia florida*, *Hoplodrina superstes* en *Polia hepatica* niet aanvaard. Voor Vlaanderen heb ik de eerste vier genoemde soorten niet aanvaard. Zie ook 4. Soortenlijst.

Op Zulte zijn in de late zomer de rupsen van *Cucullia asteris* te vinden. Behalve aan de kust lijken de spaarzame vliegplaatsen in Vlaanderen beperkt te zijn tot vergelijkbare vindplaatsen met Zulte in de polders (cfr. Sierens *et al* 2010). De Prins (1998: 84) maakt melding van een verwijzing in internationale literatuur van het voorkomen van *Pyropteron muscaeforme* aan de Vlaamse kust. Het Zwin, de enige Vlaamse vindplaats van de waardplant Engels gras (*Armeria maritima*), is in de top van de vliegtijd in 2009-2012 meermaals met de geschikte feromonen bezocht, maar de aanwezigheid van *P. muscaeforme* kan niet worden bevestigd.

In de contactzone tussen zilte schorre en zoet duinmilieu komt Hertshoornweegbree vaak algemeen voor. Dit is ook het optimaal leefgebied van *Aspitates ochrearia*, die –weinig verbazend- onder andere in Het Zwin een goede populatie heeft. Ook op andere plaatsen met zoet-zout overgangsmilieus wordt de soort vaak gezien (bv. de opgespoten terreinen in de achterhaven van Zeebrugge).

10.2.3. Conclusies

Het belang van de kustreservaten voor de biodiversiteit voor Vlaanderen blijkt onder andere duidelijk uit het gegeven dat er in de inventarisatieperiode 2007-2014 24 soorten macro-nachtvlinders waargenomen zijn die op het grondgebied van het Vlaams Gewest uitsluitend (nog) aan de kust met zekerheid populaties hebben. Zestien hiervan waren altijd al (zo goed als) kustspecifiek (een enkele vermoedelijke zwerver daar gelaten)⁴, zeven kwamen vroeger meer verspreid voor, maar lijken in de loop van de jongste decennia aan de kust hun intussen laatste vindplaatsen te hebben gevonden⁵. Een dertigtal soorten lijkt vandaag de dag ‘kustpreferentieel’ te noemen op Vlaams niveau, d.w.z. ze komen m.i. nadrukkelijk meer voor aan de kust dan elders in Vlaanderen⁶. Daarnaast zijn in 2007-2014 in de kustreservaten tal van soorten gevonden, die weliswaar niet kustspecifiek of kustpreferentieel zijn, maar die toch belangrijke kwaliteitsindicatoren zijn, en die in heel Vlaanderen sterk achteruitgegaan zijn, zeer zeldzaam zijn (geworden), en/of bedreigd zijn⁷. Voor de soorten die gebonden zijn aan slikken, schorren en zout-zoet overgangsmilieus zijn de al vermelde natuureservaten en andere locaties de belangrijkste leefgebieden. De unieke aanwezigheid van deze kenmerkende nachtvlinders bevestigt het belang van deze locaties voor deze soorten maar evenzeer voor de biodiversiteit en het natuurbehoud in Vlaanderen.

⁴ *A. ochrearia*, *E. galiata*, *E. phoeniceata*, *T. polycommata*, *A. villica*, *C. cribraria* ssp. *arenaria*, *E. pygmaeola* ssp. *pygmaeola*, *A. praecox*, *A. ripae*, *A. australis*, *C. elymi*, *E. cursoria*, *H. albimacula*, *M. litoralis*, *P. lichenea*, *H. euphorbiae*.

⁵ *C. lichenaria*, *I. humiliata*, *P. virgata*, *A. oblonga*, *A. sublustris*, *L. pastinum*, *P. bombycina*.

⁶ Er valt te denken aan bv. *C. glaucata*, *A. derivata*, *C. fulvata*, *C. pectinataria*, *E. badiata*, *E. haworthiata*, *E. innotata*, *E. simpliciatata*, *E. subumbrata*, *H. tersata*, *H. vitalbata*, *M. procellata*, *S. emutaria*, *S. rubiginata*, *X. quadrifasiata*, *G. quercifolia*, *E. chrysorrhoea*, *A. anceps*, *C. extrema*, *C. fluxa*, *C. asteris*, *E. tritici*, *M. literosa*, *P. viridaria*, *S. verbasci*, *S. turbida*, *C. vinula*, *D. porcellus*.

⁷ We noemen o.a. *E. plumbeolata*, *L. salicis*, *A. tragopoginis*, *G. augur*, *L. flexula*, ...

10.3. Inventarisatie Diptera

In de voorbije jaren werd het Zwin ook op vliegen onderzocht. Ook op dit vlak blijken zeldzame en voor het ecotoop schorren kenmerkende soorten aanwezig. Het onderzoek naar Dipteren en in het bijzonder naar de ecotoopvoorkeuren van de verschillende soorten is nog onderwerp van lopend onderzoek. Een eerste weerslag van de bevindingen is als bijlage te vinden onder vorm van een publicatie van Chantal Martens, 2013.

